ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 4.7.2024
COM(2024) 268 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Δέκατη όγδοη ετήσια έκθεση του 2023 σχετικά με την υλοποίηση της ενωσιακής βοήθειας δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 389/2006 του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2006, για τη σύσταση μέσου χρηματοδοτικής στήριξης για την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης της τουρκοκυπριακής κοινότητας

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Δέκατη όγδοη ετήσια έκθεση του 2023 σχετικά με την υλοποίηση της ενωσιακής βοήθειας δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 389/2006 του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2006, για τη σύσταση μέσου χρηματοδοτικής στήριξης για την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης της τουρκοκυπριακής κοινότητας

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 389/2006 του Συμβουλίου[1] (στο εξής: κανονισμός για τη βοήθεια) αποτελεί τη βάση για την παροχή βοήθειας προς την τουρκοκυπριακή κοινότητα και απαιτεί την υποβολή ετήσιας έκθεσης προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

Από το 2006 έως το τέλος του 2023 είχε προγραμματιστεί ποσό ύψους 688 εκατ. EUR για την υλοποίηση δράσεων βάσει του κανονισμού για τη βοήθεια. Το ποσό που δεσμεύτηκε τον Οκτώβριο του 2023 για το ετήσιο πρόγραμμα δράσης του 2023 ήταν 31,7 εκατ. EUR[2]. Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2021-2027 έχει προσφέρει πολυετή προοπτική στο πρόγραμμα και προβλέπει σταθερή, ετήσια χρηματοδότηση. Ωστόσο, το πρόγραμμα βοήθειας έχει εξαιρετικό και μεταβατικό χαρακτήρα και αποσκοπεί στην προετοιμασία και τη διευκόλυνση, κατά περίπτωση, της πλήρους εφαρμογής του κεκτημένου στις περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας στις οποίες η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν ασκεί πραγματικό έλεγχο μετά την επίλυση του κυπριακού προβλήματος. Τόσο ο κανονισμός για τη βοήθεια όσο και ο κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) 2020/2093 του Συμβουλίου[3] για τον καθορισμό του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου προβλέπουν αναθεώρηση σε περίπτωση επανένωσης.

3. ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Το πρόγραμμα υλοποιείται στις περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας όπου η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν ασκεί πραγματικό έλεγχο (στο εξής: περιοχές που δεν τελούν υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης), και όπου η εφαρμογή του κεκτημένου έχει ανασταλεί προσωρινά κατ' εφαρμογή του πρωτοκόλλου 10 της Συνθήκης προσχώρησης. Η βοήθεια υλοποιείται με καθεστώς άμεσης και έμμεσης διαχείρισης.

Η Επιτροπή λειτουργεί σε ενιαίο πολιτικό, νομικό και διπλωματικό πλαίσιο. Η παροχή της βοήθειας αυτής δεν συνεπάγεται αναγνώριση άλλης αρχής στις περιοχές πλην της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Για να μπορέσει η Επιτροπή να υλοποιήσει

---

[1] Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 389/2006 του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2006, για τη σύσταση μέσου χρηματοδοτικής στήριξης για την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης της τουρκοκυπριακής κοινότητας και για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2667/2000 σχετικά με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Ανασυγκρότησης (ΕΕ L 65 της 7.3.2006, σ. 5).

[2] Εκτελεστική απόφαση της Επιτροπής, της 12.9.2023, σχετικά με την έγκριση προγράμματος δράσης για την τουρκοκυπριακή κοινότητα για το έτος 2023 [C(2023) 5848].

[3] Κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) 2020/2093 του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2020, για τον καθορισμό του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για τα έτη 2021 έως 2027 (ΕΕ L L433I της 22.12.2020, σ. 11).

το πρόγραμμα με βάση τις αρχές της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, απαιτούνται ορισμένες ad hoc ρυθμίσεις. Υπό κανονικές συνθήκες, τα προγράμματα βοήθειας που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ περιλαμβάνουν συμφωνίες με τη δικαιούχο κυβέρνηση που προσδιορίζουν το νομικό πλαίσιο για την υλοποίηση της βοήθειας. Τέτοιου είδους συμφωνίες δεν μπορούν να συναφθούν σχετικά με τη βοήθεια προς την τουρκοκυπριακή κοινότητα. Η διαχείριση και ο μετριασμός του εγγενούς κινδύνου αποτελούν μέρος της ευθύνης της Επιτροπής. Τα μέτρα που θεσπίζονται περιλαμβάνουν εντατική παρακολούθηση των συμβάσεων και παροχή υποστήριξης προς τους δικαιούχους, αναθεωρημένους όρους πληρωμής και προσεκτική προσέγγιση όσον αφορά τη χρήση τραπεζικών εγγυήσεων. Η βοήθεια περιλαμβάνει στήριξη με τη μορφή σημαντικού ποσού επιχορηγήσεων, για την οποία απαιτείται διαχείριση με εντατική χρήση πόρων.

Για να εξασφαλιστεί ο αντίκτυπός της, η τουρκοκυπριακή κοινότητα πρέπει να συμμετάσχει πλήρως στην προετοιμασία της εφαρμογής του κεκτημένου, ενόψει της άρσης της αναστολής της εφαρμογής του σύμφωνα με το πρωτόκολλο 10, μόλις αρχίσει να ισχύει συνολική διευθέτηση.

Η ομάδα διαχείρισης του προγράμματος δραστηριοποιείται μέσω του Γραφείου Υποστήριξης του Προγράμματος της ΕΕ στις περιοχές που δεν τελούν υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης στη Λευκωσία. Η αντιπροσωπεία της Επιτροπής στην Κύπρο διοργανώνει επίσης συναντήσεις, σεμινάρια και συνεντεύξεις Τύπου και επικοινωνεί με το κυπριακό κοινό σε όλο το νησί, μεταξύ άλλων σχετικά με το πρόγραμμα βοήθειας. Επιπλέον, το γραφείο ενημέρωσης (Infopoint) της ΕΕ, το οποίο χρηματοδοτείται στο πλαίσιο του προγράμματος βοήθειας, εκτελεί μια σειρά δράσεων επικοινωνίας και προβολής για την παροχή πληροφοριών σχετικά με τις πολιτικές, τις προτεραιότητες και τις δράσεις της ΕΕ όσον αφορά τη στήριξη της τουρκοκυπριακής κοινότητας, καθώς και για την προώθηση του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

4. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

4.1. Γενική επισκόπηση

Η Επιτροπή εξακολουθεί να εφαρμόζει τον κανονισμό για τη βοήθεια, με γενικότερο στόχο τη στήριξη της επανένωσης. Σε περίπτωση συνολικής διευθέτησης του Κυπριακού, το Συμβούλιο, βάσει πρότασης της Επιτροπής, θα αποφασίσει ομόφωνα για τις αναγκαίες προσαρμογές του εν λόγω κανονισμού.

Οι δράσεις κατά το 2023 περιλάμβαναν τη συνέχιση ορισμένων καθιερωμένων και επιτυχημένων έργων, όπως οι υποτροφίες της ΕΕ και τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης, για τη στήριξη τόσο της Τεχνικής Επιτροπής για την Πολιτιστική Κληρονομιά όσο και της Διερευνητικής Επιτροπής για τους Αγνοούμενους. Ειδικός μηχανισμός εξακολούθησε να χρηματοδοτεί πρωτοβουλίες στο πλαίσιο των δικοινοτικών τεχνικών επιτροπών.

Η στήριξη με τη μορφή επιχορηγήσεων εξακολουθεί να αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του προγράμματος. Παρασχέθηκε μεγαλύτερη βοήθεια σε βασικούς οικονομικούς τομείς, στο πλαίσιο της προετοιμασίας για τη διευθέτηση, μέσω έργων με επίκεντρο τον ιδιωτικό τομέα και την αγροτική ανάπτυξη. Συνεχίστηκαν οι προσπάθειες για την επίτευξη απτών βελτιώσεων στην κατάσταση που επικρατεί όσον αφορά την εκρίζωση νοσημάτων των ζώων και την ασφάλεια των τροφίμων.

Η Επιτροπή συνέχισε τις προσπάθειές της για να βοηθήσει την τουρκοκυπριακή κοινότητα να συμμορφωθεί με τα πρότυπα που ορίζονται στη δέσμη δύο μέτρων που θέσπισε το 2021, με την οποία καταχωρίζεται το «Χαλλούμι»/«Hellim» ως

προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και καθορίζονται οι όροι κυκλοφορίας του εν λόγω προϊόντος διαμέσου της πράσινης γραμμής. Για τον σκοπό αυτόν, ειδική χρηματοδοτική βοήθεια και τεχνικοί εμπειρογνώμονες υποστήριξαν τους γεωργούς, τους υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων και τους τοπικούς φορείς που είναι αρμόδιοι για τους ελέγχους σε ολόκληρη την αλυσίδα παραγωγής τροφίμων. Η Επιτροπή συνέχισε να συγκαλεί την άτυπη ομάδα εργασίας για το Χαλλούμι/Hellim, στην οποία συμμετείχαν ενδιαφερόμενα μέρη και από τις δύο κυπριακές κοινότητες.

Εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικά κενά όσον αφορά την ικανότητα των δικαιούχων να εφαρμόσουν αποτελεσματικά το κεκτημένο μόλις αρχίσει να ισχύει συνολική διευθέτηση. Ωστόσο, η τουρκοκυπριακή κοινότητα εξακολούθησε να σημειώνει ικανοποιητική πρόοδο σε αρκετούς τομείς, όπως το περιβάλλον, η υγεία και η ασφάλεια των τροφίμων, και κατανόησε καλύτερα τις προκλήσεις.

Στο τέλος του έτους ήταν σε ισχύ 138 συμβάσεις στο πλαίσιο του προγράμματος βοήθειας.

4.2. Πρόοδος ανά στόχο

Ο συνολικός στόχος του προγράμματος βοήθειας είναι η διευκόλυνση της επανένωσης της Κύπρου μέσω της προαγωγής της οικονομικής ανάπτυξης της τουρκοκυπριακής κοινότητας, με ιδιαίτερη έμφαση στην οικονομική ενοποίηση του νησιού, στη βελτίωση των επαφών τόσο μεταξύ των δύο κοινοτήτων όσο και με την ΕΕ και στην προετοιμασία για την υιοθέτηση του κεκτημένου.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν το 2023 για την επίτευξη καθενός από τους στόχους του κανονισμού για τη βοήθεια.

4.2.1. Στόχος 1: Ανάπτυξη και αναδιάρθρωση υποδομών

Το αναπτυξιακό πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (στο εξής: UNDP) εξακολούθησε να εφαρμόζει τον μηχανισμό τοπικών υποδομών με βάση τις τρέχουσες συμφωνίες συνεισφοράς που υπογράφηκαν με την Επιτροπή, για ποσό ύψους 33,2 εκατ. EUR. Ο μηχανισμός παρέχει υποστήριξη για την προετοιμασία και την υλοποίηση σχετικών επενδύσεων σε τοπικές υποδομές. Το 2023 ολοκληρώθηκαν τρία έργα υποδομής, και συγκεκριμένα η κατασκευή του Κέντρου Συνεργασίας στον Κορμακίτη, η επέκταση της μονάδας επεξεργασίας λυμάτων της Μόρφου και η αποκατάσταση των υγροτόπων στα Κούκλια. Άλλα 15 έργα βρίσκονταν υπό εκτέλεση, συμπεριλαμβανομένης της εκπόνησης προκαταρκτικής μελέτης σκοπιμότητας για τη δημιουργία δικοινοτικού σταθμού παραγωγής ηλιακής ενέργειας.

Οι διορθωτικές εργασίες και οι κατασκευαστικές δραστηριότητες στο δίκτυο αποχέτευσης της Αμμοχώστου, που ξεκίνησαν τον Ιούλιο του 2021, ολοκληρώθηκαν το 2023. Συνολικά αντικαταστάθηκαν 45 χλμ. του δικτύου αποχέτευσης, αντιμετωπίστηκαν πολλά ελαττώματα του αρχικού έργου και βελτιώθηκε η ποιότητα και η λειτουργικότητα του συστήματος.

Τα διαρθρωτικά προβλήματα σχετικά με τη λειτουργία του χώρου υγειονομικής ταφής στην τουρκοκυπριακή κοινότητα συνεχίστηκαν το 2023. Από το 2022 που παραδόθηκε η εγκατάσταση, ο δικαιούχος δεν έχει βελτιώσει τη λειτουργία και τη διαχείρισή της, ενώ εξακολουθεί να εφαρμόζει κακές πρακτικές διάθεσης των αποβλήτων. Αυτό οδήγησε αναπόφευκτα σε σημαντική επιδείνωση της κατάστασης και σε μείωση της αξίας της επένδυσης. Χωρίς τη συμμετοχή της Επιτροπής, ο δικαιούχος προκήρυξε δύο διαγωνισμούς για την ανάθεση της λειτουργίας του χώρου υγειονομικής ταφής. Ωστόσο, και οι δύο ακυρώθηκαν, γεγονός που δημιούργησε

ασάφεια ως προς τη μελλοντική διακυβέρνηση του τομέα των αποβλήτων στην κοινότητα. Η Επιτροπή παραμένει προσηλωμένη στη στήριξη του δικαιούχου για τη διόρθωση της κατάστασης, υπό την προϋπόθεση ότι λαμβάνονται οι κατάλληλες στρατηγικές αποφάσεις σχετικά με τη διαχείριση.

Σύμφωνα με το ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης στερεών αποβλήτων που χρηματοδοτείται από την ΕΕ, οι επιχορηγήσεις που βοηθούν οκτώ τοπικές κοινότητες να βελτιώσουν τις υποδομές τους όσον αφορά τη διαχείριση των αποβλήτων ολοκληρώθηκαν το 2023.

Η τοπική τεχνική ικανότητα όσον αφορά την παρακολούθηση της ποιότητας του περιβάλλοντος εξακολούθησε να ενισχύεται μέσω ειδικών δραστηριοτήτων ανάπτυξης ικανοτήτων, όπως η ανάπτυξη τοπικής απογραφής εκπομπών ατμοσφαιρικών ρύπων. Οι πληροφορίες που παρέχονται από το χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ δίκτυο παρακολούθησης της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα χρησιμοποιούνται πλέον για την αξιολόγηση των επιπέδων ρύπανσης και την ανάπτυξη ειδικών δράσεων για τη μείωσή τους.

Στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, οι νέες ραδιοτηλεοπτικές υποδομές ολοκληρώθηκαν το 2023 χάρη σε ένα χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ έργο. Στο πλαίσιο του έργου, η τουρκοκυπριακή κοινότητα αφαίρεσε όλες τις αναλογικές τηλεοπτικές εκπομπές από το εύρος ζώνης συχνοτήτων των 700 MHz. Αυτό, με τη σειρά του, κατέστησε δυνατή την απρόσκοπτη κατανομή της ζώνης συχνοτήτων των 700 MHz σε υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας 5G, συμβάλλοντας στην αύξηση της ψηφιοποίησης στην τουρκοκυπριακή κοινότητα.

4.2.2. Στόχος 2: Προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης

Μέσω του προγράμματος βοήθειας, η Επιτροπή συνέχισε να κατευθύνει και να προωθεί την οικονομική ολοκλήρωση και ανάπτυξη, παρέχοντας πακέτα βοήθειας σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις της τουρκοκυπριακής κοινότητας, με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας. Έως το τέλος του 2023, σχεδόν 100 επιχειρήσεις είχαν ολοκληρώσει την υλοποίηση πολυετών επιχορηγήσεων ύψους 4,6 εκατ. EUR, με αποτέλεσμα τη δημιουργία περισσότερων από 200 νέων θέσεων εργασίας, τη θέσπιση προτύπων ποιότητας σε επίπεδο ΕΕ και τη στήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού. Περισσότεροι από 1 150 επιχειρηματίες επωφελήθηκαν από το πρόγραμμα «Into Business» της ΕΕ, με αποτέλεσμα τη δημιουργία 36 νέων επιχειρήσεων. Εγκαινιάστηκε το κέντρο «EU Incubator Hive», που παρέχει στις νεοφυείς επιχειρήσεις τη δυνατότητα να λαμβάνουν εξατομικευμένη στήριξη.

Στον τομέα της οικονομικής σύγκλισης, συνεχίστηκε η συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα για τη μακροοικονομική παρακολούθηση, την παροχή στατιστικών στοιχείων, τη διευκόλυνση του εμπορίου και τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος μέσω της απλούστευσης των διαδικασιών. Η πρώτη ολοκληρωμένη έρευνα για τον προϋπολογισμό των νοικοκυριών, η οποία επικεντρώθηκε στην παρακολούθηση της φτώχειας, ολοκληρώθηκε το 2023 και τα πορίσματά της συζητήθηκαν ευρέως. Οι εργασίες για την αντιμετώπιση των κανονιστικών απαιτήσεων και την άρση των εμποδίων που σχετίζονται με το άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών από Τουρκοκύπριους σε τράπεζες στις περιοχές που τελούν υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης και τη διευκόλυνση των πληρωμών για το εμπόριο διαμέσου της πράσινης γραμμής προχώρησαν.

Σημειώθηκε επίσης πρόοδος στον τομέα της ασφάλειας των προϊόντων. Ένα έργο τεχνικής βοήθειας για την εποπτεία της αγοράς, που δρομολογήθηκε τον Μάρτιο του

2022, συνεχίστηκε το 2023, με στόχο την εισαγωγή νέων και τη βελτίωση των υφιστάμενων πρακτικών στους τομείς της μετρολογίας, της τυποποίησης, της πιστοποίησης και της αξιολόγησης της συμμόρφωσης. Μέσω της στενής συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα, το έργο συμβάλλει στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος στην τουρκοκυπριακή κοινότητα και στην εξασφάλιση της συμμόρφωσης των τοπικά παραγόμενων προϊόντων με τα πρότυπα της ΕΕ.

Η Επιτροπή συνέχισε τη μακροχρόνια στήριξή της προς την τουρκοκυπριακή κοινότητα για να τη βοηθήσει να συμμορφωθεί με τα πρότυπα της ΕΕ για την ασφάλεια των τροφίμων και την υγεία των ζώων, καθώς και για την πρόληψη, την ανίχνευση και την εξάλειψη των νοσημάτων των ζώων. Παρασχέθηκαν γεωργικές συμβουλευτικές υπηρεσίες σε γεωργούς και οργανώσεις γεωργών, οδηγώντας στη δημιουργία μιας δεξαμενής περισσότερων από 100 τοπικών τεχνικών συμβούλων και ενός δυναμικού δικτύου ενδιαφερόμενων μερών που επιθυμούσαν να διευρύνουν τις γνώσεις τους και να ενισχύσουν τις πρακτικές τους. Κατά την περίοδο 2022-2023, 109 γεωργοί ολοκλήρωσαν ένα ή περισσότερα μαθήματα γεωργικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, με αποτέλεσμα την έκδοση συνολικά 247 πιστοποιητικών κατάρτισης. Επιπλέον, το 2023 διατέθηκαν επιχορηγήσεις ύψους 3,5 εκατ. EUR σε συνολικά 53 γεωργούς, συνεταιρισμούς και υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων, αυξάνοντας την αποδοτικότητα και την παραγωγικότητά τους.

Οι βασικές δραστηριότητες για την ασφάλεια των τροφίμων και την ετοιμότητα για την αντιμετώπιση κρίσεων, οι οποίες έχουν αντίκτυπο στο εμπόριο διαμέσου της πράσινης γραμμής και στο σύστημα ΠΟΠ Χαλλούμι/Hellim, συνέχισαν να υλοποιούνται. Ως εκ τούτου, τον Μάρτιο του 2023, το πρώτο Χαλλούμι/Hellim που παρήχθη στην τουρκοκυπριακή κοινότητα πιστοποιήθηκε ως συμμορφούμενο με την ΠΟΠ. Έως το τέλος του 2023, τρεις παραγωγοί τυριού Χαλλούμι/Hellim και 15 εκμεταλλεύσεις στην τουρκοκυπριακή κοινότητα είχαν πιστοποιηθεί και λάβει βεβαίωση, αντίστοιχα, στο πλαίσιο του συστήματος ΠΟΠ. Το 2023 η άτυπη ομάδα εργασίας της Επιτροπής για το Χαλλούμι/Hellim πραγματοποίησε τέσσερις συνεδριάσεις σχετικά με την εφαρμογή του συστήματος ΠΟΠ.

Το 2023 συνεχίστηκε η μεγάλης κλίμακας σειρά δοκιμών και δειγματοληψιών σε ζώα για νόσους προτεραιότητας, συμπεριλαμβανομένης της βρουκέλλωσης, της φυματίωσης και του αφθώδους πυρετού. Για τη διαδικασία αυτήν, η Επιτροπή παρείχε εργαστηριακές δοκιμές, κτηνιατρικά αναλώσιμα και υπηρεσίες. Λόγω του εκτενούς εύρους μέτρων του προγράμματος βοήθειας, ο επιπολασμός της βρουκέλλωσης συνέχισε να μειώνεται, φτάνοντας στο 0,3 % στο τέλος του 2023. Η φυματίωση και ο αφθώδης πυρετός έχουν ήδη εξαλειφθεί.

Η χρηματοδοτούμενη από την ΕΕ βοήθεια συνέβαλε επίσης στο να σημειωθεί περαιτέρω πρόοδος όσον αφορά την πρόσληψη ιδιωτών κτηνιάτρων για την πραγματοποίηση ελέγχων για την ασφάλεια των τροφίμων, καθώς και κτηνιατρικών ελέγχων.

Η Επιτροπή συνέχισε τη στήριξή της στον τομέα της εκπαίδευσης, εστιάζοντας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, στη διά βίου μάθηση και στην επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών. Έως το 2023 είχαν αναπτυχθεί δέσμες προγραμμάτων σπουδών για 20 επαγγέλματα και 330 εκπαιδευτικοί εκπαιδεύτηκαν στα νέα προγράμματα σπουδών. Συνολικά, διοργανώθηκαν 103 κύκλοι κατάρτισης και αναπτύχθηκαν σχεδόν 200 ενότητες για την ενίσχυση των δεξιοτήτων και των γνώσεων όλου του διδακτικού προσωπικού της τουρκοκυπριακής κοινότητας.

Το έργο τεχνικής βοήθειας με τη Στατιστική Υπηρεσία της Δανίας συνέχισε να βελτιώνει την παροχή δεδομένων για τις επιχειρήσεις και τη διαχείριση των πηγών δεδομένων. Το έργο αυτό συμπληρώθηκε με στοχευμένη στήριξη η οποία παρασχέθηκε μέσω της Παγκόσμιας Τράπεζας και του μέσου της Επιτροπής για τεχνική βοήθεια και ανταλλαγή πληροφοριών (στο εξής: TAIEX). Όλες αυτές οι δράσεις συγκροτούν μια ολοκληρωμένη στρατηγική της ΕΕ με σκοπό τη βελτίωση της παροχής στατιστικών στοιχείων στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, προκειμένου να διευκολυνθεί η επανένωση.

4.2.3. Στόχος 3: Ενθάρρυνση της συμφιλίωσης, μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης και στήριξη της κοινωνίας των πολιτών

Η Διερευνητική Επιτροπή για τους Αγνοούμενους, η οποία υποστηρίζεται από το πρόγραμμα βοήθειας μέσω συμφωνίας συνεισφοράς με το UNDP, συνέχισε το επιτόπιο και το εργαστηριακό της έργο. Μέχρι το τέλος του 2023, από τους συνολικά 2 002 αγνοούμενους, η Διερευνητική Επιτροπή προέβη σε εκταφή 1 186 λειψάνων, εκ των οποίων 1 044 ταυτοποιήθηκαν γενετικά και επιστράφηκαν στις οικογένειές τους.

Τον 2023 υπογράφηκε νέα συμφωνία συνεισφοράς ύψους 2,6 εκατ. EUR για χρηματοδότηση των δράσεων της Διερευνητικής Επιτροπής το 2024. Συνολικά, κατά την περίοδο 2006-2023 η ΕΕ έχει συμβάλει με ποσό ύψους 38,5 εκατ. EUR στην υποστήριξη των δραστηριοτήτων της Διερευνητικής Επιτροπής για τους Αγνοούμενους, το οποίο αντιστοιχεί στο 80 % της συνολικής χρηματοδότησής της για το διάστημα αυτό.

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς παρέμεινε βασικό στοιχείο των μέτρων συμφιλίωσης και οικοδόμησης εμπιστοσύνης που υποστηρίζονται από το πρόγραμμα βοήθειας, σε στενή συνεργασία με τη δικοινοτική τεχνική επιτροπή για την πολιτιστική κληρονομιά. Συνολικά, την περίοδο 2006-2023, το πρόγραμμα για την πολιτιστική κληρονομιά έχει λάβει ενωσιακή χρηματοδότηση ύψους περίπου 27,5 εκατ. EUR. Αυτό κατέστησε δυνατή τη διατήρηση, τη διαρθρωτική στήριξη, την προστασία της φυσικής υπόστασης ή την αποκατάσταση 142 μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς σε ολόκληρο το νησί.

Το 2023 χορηγήθηκε νέα ενωσιακή συνεισφορά ύψους 2 εκατ. EUR για τον μηχανισμό στήριξης των δικοινοτικών τεχνικών επιτροπών. Η στήριξη αυτή υλοποιείται από το UNDP. Από το 2019 ο μηχανισμός στήριξης έχει χρηματοδοτήσει περίπου 20 έργα των τεχνικών επιτροπών, από μελέτες σκοπιμότητας και έρευνες έως εργαστήρια και εκθέσεις.

Η επιτυχής εφαρμογή ενός πιλοτικού δικοινοτικού προγράμματος υποτροφιών από τα Κολλέγια του Ηνωμένου Κόσμου έδωσε τη δυνατότητα σε 46 φοιτητές από τις δύο κοινότητες να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα του διεθνούς απολυτηρίου σε διάφορες χώρες μεταξύ του 2020 και του 2023. Άλλες δράσεις που υλοποιούνται από τα Κολλέγια του Ηνωμένου Κόσμου περιλαμβάνουν διακοινοτικές δραστηριότητες συμμετοχής των νέων και σύντομους κύκλους μαθημάτων που αποσκοπούν στην ενδυνάμωση των νέων ώστε να επιφέρουν θετικές αλλαγές στις κοινωνίες τους.

Η στήριξη της κοινωνίας των πολιτών συνεχίστηκε το 2023. Το έργο Civic Space, το οποίο παρέχει τεχνική βοήθεια σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, εξακολούθησε να τις βοηθά στην ανάπτυξη των ικανοτήτων τους, να προωθεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών και να ενθαρρύνει τη δικτύωση και τις κοινές δράσεις με ελληνοκυπριακές και άλλες ενωσιακές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

Στο πλαίσιο της πρόσκλησης υποβολής προτάσεων «Κυπριακή Κοινωνία των Πολιτών σε Δράση VIII» του 2022, παρασχέθηκαν 17 επιχορηγήσεις για συνολικά κονδύλια ύψους 2,5 εκατ. EUR. Με επίκεντρο τις δικοινοτικές ερευνητικές δράσεις, τις δικοινοτικές δράσεις οικοδόμησης εμπιστοσύνης και την ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, τα έργα εισήλθαν στο στάδιο πλήρους υλοποίησής τους το 2023, παρέχοντας τη δυνατότητα στην κοινωνία των πολιτών να οργανώσει βασικές δραστηριότητες υπεράσπισης και να ενθαρρύνει τη δραστηριότητα των πολιτών.

Η ένωση της Πλατφόρμας για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα εξακολούθησε να εφαρμόζει με επιτυχία την άμεση επιχορήγηση που χρηματοδοτείται από την ΕΕ, λαμβάνοντας επιπλέον χρηματοδότηση το 2023. Οι κύριες δραστηριότητες επικεντρώθηκαν στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, στα δικαιώματα των προσφύγων, στα δικαιώματα των ΛΟΑΤΙ+, στη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών, στη διασφάλιση κατάλληλων συνθηκών κράτησης και στην απαλλαγή από τα βασανιστήρια. Η πλατφόρμα συμμετείχε στην παραπομπή της πρώτης υπόθεσης εμπορίας ανθρώπων ενώπιον των «δικαστηρίων» της τουρκοκυπριακής κοινότητας, η οποία κατέληξε σε καταδικαστική απόφαση. Παρείχε επίσης υποστήριξη σε θύματα παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ενίσχυσε τις ικανότητες της κοινωνίας των πολιτών σε ζητήματα που βασίζονται στα δικαιώματα εν γένει.

4.2.4. Στόχος 4: Προσέγγιση της τουρκοκυπριακής κοινότητας στην Ένωση

Από το 2022 η Επιτροπή συνεργάζεται με το Ινστιτούτο Goethe για την υλοποίηση του προγράμματος υποτροφιών της ΕΕ. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2023/2024 προσφέρθηκαν 129 υποτροφίες σε Τουρκοκύπριους φοιτητές για να σπουδάσουν σε πανεπιστήμια χωρών της ΕΕ, ενώ, έως το τέλος του 2023, δύο Τουρκοκύπριοι που έλαβαν υποτροφία από την ΕΕ έγιναν δεκτοί στο Κολλέγιο της Ευρώπης.

Από το 2007 έχουν χορηγηθεί πάνω από 2 150 υποτροφίες σε φοιτητές, οι οποίες καλύπτουν περισσότερα από 100 πανεπιστήμια και 23 χώρες της ΕΕ. Οι υποτροφίες αυτές υποστηρίζουν φοιτητές κατά το πρώτο έτος των προπτυχιακών τους σπουδών, μεταπτυχιακούς φοιτητές σε μεταπτυχιακά ή διδακτορικά προγράμματα, καθώς και ερευνητές και επαγγελματίες, για την περαιτέρω ανάπτυξη των γλωσσικών και επαγγελματικών δεξιοτήτων τους στις χώρες της ΕΕ. Η Επιτροπή, από κοινού με το Ινστιτούτο Goethe, δρομολόγησε επίσης την πλατφόρμα Alumni Connect Digital, μια διαδικτυακή πλατφόρμα για τη σύνδεση αποφοίτων που έτυχαν υποτροφίας.

Το Infopoint της ΕΕ τελεί υπό τη διαχείριση του Γραφείου Υποστήριξης του Προγράμματος της ΕΕ από κοινού με την αντιπροσωπεία της Επιτροπής στην Κύπρο. Το 2023, μέσω των δραστηριοτήτων του τόσο εντός όσο και εκτός διαδικτύου, πέτυχε υψηλό επίπεδο προβολής για την ΕΕ. Το 2023, το Infopoint της ΕΕ πραγματοποίησε περισσότερες από 500 δραστηριότητες επικοινωνίας και προβολής, καλύπτοντας θέματα που σχετίζονται με την ΕΕ, όπως τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, η ελευθερία της έκφρασης, το εμπόριο διαμέσου της πράσινης γραμμής και η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Συνολικά διοργανώθηκαν 30 εκδηλώσεις με περισσότερους από 20 000 συμμετέχοντες, κάτι που αποτυπώνει έναν σαφέστερο προσανατολισμό σε εκδηλώσεις προβολής και επικοινωνίας για μεγαλύτερο αριθμό δικαιούχων. Κατά την περίοδο αυτήν η Επιτροπή εκπόνησε 20 δημοσιεύσεις, 75 ενημερωτικά γραφήματα και 15 οπτικοακουστικά προϊόντα.

4.2.5. Στόχοι 5-6: Προετοιμασία της τουρκοκυπριακής κοινότητας για την εισαγωγή και εφαρμογή του κεκτημένου

Το μέσο TAIEX χρησιμοποιείται για την υλοποίηση των στόχων 5 και 6 του κανονισμού για τη βοήθεια. Βοηθά στην προετοιμασία της τουρκοκυπριακής κοινότητας για την εφαρμογή του κεκτημένου, ενόψει της άρσης της αναστολής της εφαρμογής του μόλις αρχίσει να ισχύει συνολική διευθέτηση.

Ο μηχανισμός TAIEX παραμένει σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος βοήθειας. Το 2023 το μέσο παρείχε συνεχή στήριξη σε 12 θεματικούς τομείς του κεκτημένου μέσω συνδυασμού διαδικτυακών και επιτόπιων εκδηλώσεων. Διοργανώθηκαν περίπου 150 εκδηλώσεις του TAIEX, σύμφωνα με τους αριθμούς του προηγούμενου έτους. Επιπλέον, αναπτύχθηκε βάση δεδομένων με όλα τα νομικά κείμενα που συντάχθηκαν με την υποστήριξη του TAIEX και συνεχίστηκαν οι προσπάθειες για τη βελτίωση της ποιότητας της μετάφρασης και της διερμηνείας στην τουρκοκυπριακή κοινότητα.

Το 2023 το TAIEX αύξησε σημαντικά τη στήριξή του στο εμπόριο διαμέσου της πράσινης γραμμής [κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 866/2004]. Ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες, εντεταλμένοι από την Επιτροπή, διενήργησαν τακτικές επιθεωρήσεις σε νωπά φρούτα και λαχανικά, πατάτες, μέλι και ψάρια. Εκτός από τα έξι είδη μεταποιημένων τροφίμων μη ζωικής προέλευσης που έγιναν δεκτά για το εμπόριο διαμέσου της πράσινης γραμμής για πρώτη φορά το 2022, τα υλικά συσκευασίας που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα και δύο νέα μεταποιημένα τρόφιμα μη ζωικής προέλευσης έγιναν επίσης δεκτά για εμπορία, δηλαδή οι επιτραπέζιες ελιές και διάφοροι χυμοί φρούτων. Οι εμπειρογνώμονες του TAIEX εξασφάλισαν πρότυπα και ποιότητα σε επίπεδο ΕΕ μέσω σχετικών ελέγχων συμμόρφωσης των εγκαταστάσεων στις περιοχές που δεν τελούν υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης.

Για την περαιτέρω διευκόλυνση του εμπορίου διαμέσου της πράσινης γραμμής, τον Νοέμβριο του 2023 η Επιτροπή εγκαινίασε την «υπηρεσία μίας στάσης της ΕΕ», η οποία παρέχει ευκαιρίες γνώσης, υποστήριξης και δικτύωσης σε επιχειρήσεις και εμπόρους που ενδιαφέρονται ή δραστηριοποιούνται στο εμπόριο διαμέσου της πράσινης γραμμής.

4.3. Δημοσιονομική εκτέλεση (συμβάσεις και πληρωμές)

4.3.1. Ανάθεση συμβάσεων

Το 2023 η Επιτροπή υπέγραψε νομικές δεσμεύσεις ύψους 36,9 εκατ. EUR.

4.3.2. Πληρωμές

Το 2023 οι πληρωμές ανήλθαν συνολικά σε 37,3 εκατ. EUR (40,6 εκατ. EUR το 2022).

4.4. Παρακολούθηση

Η Επιτροπή είναι άμεσα υπεύθυνη για την υλοποίηση των περισσότερων έργων (άμεση διαχείριση). Το επίπεδο παρακολούθησης από το προσωπικό της Επιτροπής είναι πολύ υψηλό, με συνεχείς επαφές με εργολάβους, επισκέψεις δειγματοληπτικού ελέγχου, επιτόπιες συνεδριάσεις και συνεδριάσεις συντονιστικών επιτροπών. Η ομάδα στήριξης των επιχορηγήσεων, μέσω της παροχής τεχνικής βοήθειας, εξακολούθησε να επικουρεί την Επιτροπή στην παρακολούθηση της υλοποίησης των συμβάσεων επιχορήγησης, ενώ παράλληλα βοήθησε τους δικαιούχους των επιχορηγήσεων να εφαρμόσουν τους κανόνες της ΕΕ κατά την υλοποίηση των συμβάσεων επιχορήγησης, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για τις δευτερογενείς δημόσιες συμβάσεις.

Επιπλέον, η Επιτροπή υλοποιεί σειρά συμβάσεων υπό καθεστώς έμμεσης διαχείρισης. Οι φορείς υλοποίησης, όπως το UNDP, η Παγκόσμια Τράπεζα, το Ινστιτούτο Goethe, η γερμανική εταιρεία για τη διεθνή συνεργασία (GiZ) και ο φορέας NI-CO υποβάλλουν εκθέσεις στην Επιτροπή σύμφωνα με τις αντίστοιχες συμφωνίες-πλαίσια. Η Επιτροπή συμμετέχει ενεργά στην καθημερινή παρακολούθηση αυτών των δράσεων.

4.5. Εσωτερικοί και άλλοι έλεγχοι

Οι συστάσεις του τελευταίου ελέγχου που διενεργήθηκε από την Υπηρεσία Εσωτερικού Λογιστικού Ελέγχου το 2017 σχετικά με τις ρυθμίσεις εσωτερικού ελέγχου στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων έχουν εφαρμοστεί πλήρως.

4.6. Αξιολόγηση

Το 2022 δημοσιεύτηκε ανεξάρτητη αξιολόγηση του προγράμματος βοήθειας που καλύπτει την περίοδο 2013-2018. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ήταν ικανοποιητικά. Η αξιολόγηση κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το πρόγραμμα παραμένει σημαντικό και ότι ο αντίκτυπός του ήταν γενικά θετικός. Επιβεβαίωσε την ενωσιακή προστιθέμενη αξία του προγράμματος και τη συνεισφορά του στη διατήρηση της προοπτικής επανένωσης. Υπογράμμισε επίσης τη γενικότερη συνοχή και αποτελεσματικότητα του προγράμματος. Ταυτόχρονα, στην αξιολόγηση επισημάνθηκε ότι το πρόγραμμα βοήθειας, από μόνο του, δεν μπορεί να επιτύχει την επανένωση της Κύπρου, για την οποία υπεύθυνες παραμένουν οι δύο κυπριακές κοινότητες.

4.7. Πληροφόρηση, δημοσιότητα και προβολή

Συνολικά, το 2023 διοργανώθηκαν 505 δράσεις προβολής και επικοινωνίας για την παρουσίαση του έργου της ΕΕ. Η Επιτροπή δημοσίευσε επίσης φυλλάδιο για την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα.

4.8. Διαβουλεύσεις με την κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας

Πραγματοποιήθηκαν τακτικές συναντήσεις με εκπροσώπους της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η Επιτροπή εξακολουθεί να βασίζεται στη συνεργασία της κυβέρνησης όσον αφορά την επαλήθευση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος και τη διευκόλυνση του έργου των δικοινοτικών τεχνικών επιτροπών. Η Επιτροπή έχει τακτικές συναντήσεις με το Υπουργείο Εξωτερικών και τη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσω των εργασιών της σύμφωνα με τους στόχους του κανονισμού για τη βοήθεια, η Επιτροπή εξακολουθεί να παρέχει βοήθεια στο πλαίσιο του εν λόγω κανονισμού για τη διευκόλυνση της επανένωσης της Κύπρου με την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης της τουρκοκυπριακής κοινότητας.

Κατά τη διάρκεια του 2023 η βοήθεια εξακολούθησε να επικεντρώνεται σε τομείς που παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα για τη μελλοντική συμμόρφωση με το κεκτημένο, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι οι αναδυόμενες ανάγκες αντιμετωπίζονται με αποτελεσματικό τρόπο.

Η έμφαση στη συνάφεια, την ωριμότητα, τη δημιουργία αισθήματος ευθύνης και τη βιωσιμότητα των έργων έχει αποφέρει θετικά αποτελέσματα και θα συνεχίσει να καθοδηγεί τις μελλοντικές συζητήσεις προγραμματισμού. Επίσης, θα συνεχιστούν οι

προσπάθειες για την επίτευξη μεγαλύτερου και μακροπρόθεσμου αντικτύπου σε τομείς προτεραιότητας μέσω στρατηγικών δράσεων.

Η Επιτροπή είναι έτοιμη να διαθέσει πόρους ανάλογα με τις ανάγκες, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο του προγράμματος βοήθειας, για τη στήριξη των διαπραγματεύσεων διευθέτησης υπό την αιγίδα του ΟΗΕ.